

Gospodar in gospodinja

LETO 1936

25. NOVEMBRA

STEV. 48

Kaj pa umetna gnojila in sadno drevje

V zadnjem spisu o gnojenju sadnega drevja je bilo obrazloženo, kako gnojiti z naravnimi gnojili, kakor so: hlevski gnoj, gnojnica, straniščnik, kompost in pepel. Danes naj izpopolnimo navodila o gnojenju še z nekaterimi pojasnili o gnojenju z umetnimi ali pomožnimi gnojili. Izraz »umetna gnojila« se nam zdi kaj malo prikladen, dasi je običajem. Saj te snovi nimajo z umetnostjo nobene zveze. Edino pravilna slovenska oznaka za vse snovi, ki se izdelujejo na veliko v tvornicah in so namenjene za gnojenje, je pomožno gnojilo, ker si s temi snovmi res pomagamo, ako nam primanjkuje naravnega gnoja in v kolikor naravni gnoj nima v sebi dovolj najvažnejših in najpotrebnejših redilnih snovi.

Pomožna gnojila se dandanes v neizmernih množinah uporabljajo po vsem svetu za vse kulture, ker naravnih gnojil ni dovolj in ker hočemo doseči višek v količini in kakovosti pridelkov. V sadjarstvu in še celo pri nas so pa še posebno važna, ker vprav za to kulturo preostaja malokje dovolj naravnih gnojil, zlasti še hlevskega gnoja.

Vsa pomožna gnojila so razvrščena v tri glavne skupine in sicer v dušičnata, fosfatna in kalijeva gnojila. Mešana pomožna gnojila so sestavljena iz dveh ali treh posameznih gnojil. Kot posebno skupino imenujemo tudi lahko apnena gnojila.

Izmed raznih dušičnatih pomožnih gnojil hodijo pri nas vpoštev apneni dušik, amonijev sulfat in zmlata rogovina (rožena moka). Fosfatna gnojila so superfosfat, Thomasova žlindra in kostna moka. Najboljše in pri nas najbolj znano kalijevo gnojilo je 40% kalijeva sol. Apneno gnojilo za težke zemlje je živo apno, ki je toliko ugašeno, da se zdrobi v prah, za lahke zemlje je dober tudi zmlat apnec. Izmed raznih mešanih pomožnih gnojil je pri nas najbolj znan nitrofoskal iz Ruš.

Katera pomožna gnojila, kako in kdaj se uporabljajo, to so vprašanja, na katera se ne da odgovoriti kar na kratko in veljavno za vse brezmejno različne slučaje. Tu odloča zemlja, njeno stanje glede redilnih snovi in gnojenja, njena vlaga, sadno plemo, starost drevja, njegova rast itd. Za naše sedanje še bolj preproste razmere upoštevajmo vsaj sledeča kolikortoliko splošno veljavna pravila in nasvete.

Pred vsem bi moral imeti vsakdo, ki gnoji s temi ali onimi gnojili, pred očmi dve prav posebno važni resnici in sicer: 1. Popoln uspeh dosežemo z gnojenjem le tedaj, ako damo zemlji vse redilne snovi, ki jih zemlji primanjkuje in 2. končen uspeh gnojenja je zavisen od tiste snovi, katere je v zemlji najmanj (zakon minimuma). To se pravi z drugimi besedami, da ako je le ene snovi v zemlji premalo, vse druge nič ne koristijo, pa če jih je še toliko.

Iz teh dveh temeljnih naravnih zakonov sledi, da moramo vsako gnojenje uravnati tako, da damo zemlji vse tri prej naštetje redilne snovi v zadostni množini (popolno gnojenje). Kdor gnoji n. pr. s hlevskim gnojem ali z gnojnico (dušičnato gnojilo), naj izpopolni to gnojenje še s fosforovo kislino in kalijem na ta način, da potrosi na 100 m² = 1 ar (prilичno ploskev, ki jo zavzema velika odrasla jablana), 3—4 kg superfosfata in 4 do 5 kg 40% kalijeve soli. Namesto superfosfata vzame lahko tudi 4—6 kg Thomasove žlindre. Namesto kalijeve soli vzelja za težke zemlje tudi lesni pepel. Vzeti ga je treba pa seveda mnogo več nego kalijeve soli. Hlevski gnoj pa ima vobče premalo dušika, zato je jako potrebno, ako ta primanjkljaj izpopolnimo še na ta način, da poleg fosforove kisline in kalija damo tudi nekoliko dušika n. pr. na 100 m² 3—4 kg apnena dušika.

Kadar pa nimamo niti hlevskega gnoja niti gnojnice, treba pa za popolno gnojenje vseh treh redilnih snovi; vzamemo to-

rej na 100 m² 3—4 kg apnenega dušika, 3—5 kg superfosfata ali 4—6 kg Thomasove žlindre in 4—5 kg 40%kalijeve soli. Še bolj preprosto delo imamo, ako vzamemo na 100 m² 10—15 kg nitrofoskala, ki ima v sebi vse tri snovi. Te množine so potrebne, oziroma jih porabi drevo v enem letu, zlasti ako močno obrodí. Potemtakem bi morali z zgoraj navedenimi količinami gnojiti vsako leto.

Z apnom pa ni treba gnojiti vsako leto. Zadostuje, ako ga damo na 3 ali 4 leta na 100 m² po 20—40 kg.

Najboljše uspehe doseže, kdor more gnojiti sadovnjake po načrtu, n pr. takole: Prvo leto naj gnoji s hlevskim gnojem in kompostom, da založi zemljo obenem z redilnimi snovmi in s sprstenino (humusom); drugo leto popolno gnojenje s pomožnimi gnojili (dušik, fosforova kislina in kalij) kakor zgoraj povedano; tretje leto z gnojnico, ki ji dodamo na 100 litrov 1 kg superfosfata in 10 kg pepela; četrto leto zopet od kraja kakor prvo.

Vobče lahko trdimo, da zahteva drevje, rastoče na travnatem svetu, dvakrat toliko gnojil kakor na obdelani zemlji, ker trava použije jako mnogo snovi, preden jih morejo doseči korenine drevja.

Gnojenje se mora ozirati na rast drevja. Bujno rastočemu in malo rodečemu drevju kratimo dušik, pomnožujemo pa fosforovo kislino in kalij. Pri slabih rasti in veliki rodovitnosti pa pomnožimo dušik in kratimo fosforovo kislino in kalij.

Pri gnojenju smemo mešati kalijevo sol z vsemi drugimi pomožnimi gnojili. Apnenega dušika in Thomasove žlindre pa ni-

kdar ne smemo mešati s superfosfatom in amonijevim sulfatom.

Na lahkih, peščenih zemljah moramo gnojiti vedno izdatneje (obilneje) nego na težkih, ilovnatih. Pomniti pa treba tudi, da brez zadostne moče v zemlji še tako izdatno in pravilno gnojenje ne zaleže prida, ker se gnojila ne morejo pravilno razkrajati in zato nimajo pravega učinka.

Sedaj še dve vprašanji: kako oziroma kod trosimo pomožna gnojila in kdaj? V sklenjenih sadovnjakih z odraslim sadnim drevjem trosimo gnojila kolikor mogoče enakomerno čez in čez, izogibaje se neposredne bližine debel. Pri posameznem odraslem drevesu trosimo največ v krogu pod kapom vrha in še par metrov izpod kapa na ven. Čim slabejša je zemlja, tem dlje izpod kapa vrha segajo konci korenin. Nikdar ne trosimo pomožnih gnojil tik do debla niti pri mladem drevju. S tem lahko prizadenemo drevesu le občutno škodo ali ga celo lahko uničimo.

Večino pomožnih gnojil trosimo jeseni ali pred trdo zimo, da se čez zimo v zemlji razkroje. Na vsak način velja to za apneni dušik in Thomasovo žlindro. Ostala gnojila damo lahko tudi prav zarana spomladi, vsaj nekaj tednov preden se jame razvijati popje.

Najhitreje in najbolje učinkujejo pomožna gnojila, ako jih podkopljemo, podorjemo — kratkomalo, ako jih zmešamo z zemljo. Žal, da to v večini naših sadovnjakov zaradi travnate ruše ni mogoče. Trositi jih moramo torej kar povrhu. Zato je pa treba to delo opraviti čimprej, da morejo snovi o pravem času zalesti v zemljo in se razkrojiti. H.

Jesensko oranje

Zelo pogosto opažamo, kako puščajo pri nas mnogi kmetovalci svoje njive preko zime do spomladi nepreorane; s tem delajo precej veliko napako. Ko je jesenska setev končana in ko so spravljeni vsi poljski pridelki, je prva in najnujnejša skrb vsakega kmetovalca, da preorje in pusti v širokih brazdah vse dotične njive, ki so namenjene za spomladanske sadeže. Če ostane njiva preko zime nepreorana, potem odteka ž njje po nepotrebnem skoraj vsa deževnica; mnogo vode pa navadno izhlapi.

Spomladi imamo že tako zadosti drugega dela tako da ga dostikrat sploh ne moremo pravočasno dokončati. Mi pa or-

jemo večinoma šele spomladi, ko nam je vsak dan že itak dragocen, setev in saditev, pa vsled tega znatno zakasnila. Zato je prav umestno, da smo že v jeseni gotovi z oranjem; s tem nam bo spomladansko delo znatno olajšano in mnogo bomo prihranili na času. Razen tega pa imamo od jesenskega oranja še mnogo drugih koristi.

Rodovitnost zemlje pospešujemo na več načinov. Sem spada brezdvomno oranje, zlasti pa še jesensko; s takim načinom obdelovanja zemlje njeno rodovitnost znatno dvignemo. Pravilno in pravočasno obdelovanje zemljišča ustvarja grudičasti zlog, ki ima za posledice, da obdrži zem-

lja primerno vlažnost in pa tudi zrak nemoteno lahko prodira v njo. Povdariti je treba, da že s samim obdelovanjem zemlje znatno dvignemo njen donos, brez ozira na gnojenje. V vsakem zemljišču se nahajajo še velike množine še neizrabljenih hranilnih snovi, katere s primernim obdelovanjem prav lahko spremenimo v tako obliko, ki je rastlinskim koreninam dostopna. To pa je mogoče samo tedaj, ako ima zrak dovolj dostopa v zemljo; ta pospešuje delovanje raznih bakterij v zemlji, katero razkrajajo razne rastlinske hranilne snovi. Zato moramo zemljo čim bolj obdelovati in rahljati, da imata vanjo zrak in vlaga čim več dostopa. To bi bil glavni namen obdelovanja zemlje. Poleg tega pa moramo povdariti, da imamo od jesenskega oranja še razne druge koristi, katerih pa se dosežaj še vse premalo zavedamo; zato naj navedemo samo nekaj bistvenih koristi.

Njivska zemlja ki smo jo v jeseni preorali in katera je preko zime v sirovih brazdah, sprejme v teh mesecih precejšnje količine padavin. Z lahkoto napoji dež zgornjo zemeljsko plast, pa tudi v nižjih plasteh se nabere dovolj vlage, katera zelo koristi spomladi rastlinam, zlasti pa tedaj, če nastopi suša. Spodnja zemeljska plast nam služi kot nekak rezervar in voda se dviga iz spodnjih plasti v zgornje, obenem pa dovaja tudi rastlinskim koreninam potrebne hranilne snovi. Če pa pustimo zemljo preorano, postane trda, voda se odteka po površini in ne more prodreti v nižje ležeče plasti in posledica tega je, da je tako zemljišče manj odporno proti suši.

V jeseni preorana njiva je deležna vseh ugodnih posledic mraza in zmrzali. Ko nastopi zadosten mraz, zmrzne voda, katera se nahaja med zemeljskimi delci, jih zamrzne ter zdrobi in sicer tako močno, kakor ne bi jih mogli zdrobiti niti s plugom ali pa s kakšnim drugim podobnim orodjem. Zmrzal raznese še tako velike in trde kepe, ki pozneje razpadejo in se zdrobijo v drobne grudice. Pri tem pa se razkrajajo tudi razne rudninske snovi, ki služijo pozneje rastlinam kot hrana. Tako nam mraz prav izvrstno pripravlja zemljo za spomladansko setev oziroma saditev, katero smo v jeseni pravočasno preorali. Gledati moramo zlasti na to, da nastanejo pri jesenskem oranju takšne brazde, ki nudijo zmrzali kolikor mogoče veliko površino. V tem slučaju zemlja najbolj premrzne, se navzame zadosti vlage in pride

v dotiko z zrakom ter nato dobro razpade. V jeseni preorana zemlja zadobi do spomladi pravo godnost, katero zahtevamo od vsakega pravilno obdelanega zemljišča. Kakšno korist pa imamo že samo od tega, ker si prihranimo s tem spomladansko oranje. Spomladi imamo potem prav prijetno delo, ker obdelamo zemljo samo s kultivatorjem ali pa z brano; če pa dotično njivo tudi dnojiimo, pa je seveda predpogoj, da tudi gnoj že v jeseni zaorjemo.

V peščenih zlasti pa v ilovnatih zemljah pa spomladansko oranje itak slabo vpliva na zemljo in zato moramo skrbeti, da jih preorjemo vedno že v jeseni. Če peščeno zemljo preorjemo še spomladi, se navadno zelo hitro izsuši. Oranje težke ilovnate zemlje pa je združeno spomladi prav tako z raznimi težkočami, še prav posebno, ako je mokra. Izpod pluga se valijo dolge in težke brazde, ki sploh ne razpadajo; ko pa se enkrat posušijo, postanejo zelo trde in jih je prav težko razdrobiti. Seveda se posledice takega oranja poznajo še dolgo časa; tako zemljo je še pri prihodnjem oranju težko dobro obdelati in spraviti v red. Če je pa ilovnata zemlja suha, jo zelo težko orjemo, ali pa sploh se ne da orati. Njivska ilovnata zemlja se ob času spomladanskega obdelovanja, ako je suho vreme, pri oranju lomi v velike kepe, ki nerade razpadajo, medtem ko v jeseni težko zemljo prav brez skrbi orjemo, tudi če je nekoliko vlažna; preveč vlažna seveda tudi ne sme biti. Tudi če se pri oranju zemeljski delci močno sprimejo med seboj ne škoduje to popolnoma nič, ker napravi zimski mraz tako zorano zemljo zelo godna.

Važno je tudi to, kako globoko orjemo. Pri nas orjemo vedno precej plitvo, dasiravno bi mogli prav z uspehom, zlasti tam, kjer je zemlja močnejša orati nekoliko globokejšo. Vpoštevati je treba namreč to, da je za povečanje rodovitnosti zemlje, potrebno povečati obenem tudi obdelovalno plast zemlje, iz katere sprejemajo rastline svojo hrano. Rastlinske korenine segajo namreč navadno samo tako globoko v zemljo, kolikor je plug izoral. To je zgornja rodovitna zemeljska plast, v kateri se vrši živahno presnavljanje hrane. Pod to rodovitno plastjo pa se nahaja mrtva zemeljska plast, v kateri se to presnavljanje rastlinske hrane ne vrši. Kljub temu pa so dani v tej mrtvi plasti vsi pogoji za prehrano rastlin, samo če ji nudimo možnost, da se v njej razne hra-

nilne snovi lahko nevirano razkrajajo; to pa dosežemo z globokejšim oranjem. Če zemljišče globoko preorjemo, spravimo mrtvo plast na površino. Lahko pa postopamo tudi tako, da spodnjo plast nekaj let samo rahljamo s plugom; s tem omogočimo v njo dostop vode, zraka in bakterij in tako mrtva plast oživi. Pozneje pa jo lahko globoko orjemo.

Pri globokem oranju moramo paziti, da ne spravimo naenkrat preveč mrtve zemlje na površino, ker bi sicer s tem prav lahko pokvarili tudi zgornjo rodovitno zemeljsko plast. Ko smo se odločili enkrat za globokejšo oranje zemlje, je najboljši način postopanja ta, da orjemo vsako leto samo nekaj centimetrov globokejšo, dokler ne pridemo do primerne globočine.

Od globokega oranja imamo mnogo koristi. V globoko preorani zemlji se rastlinske korenine močnejše razrastejo in lažje prodirajo kot pa v plitvo preorani. Za časa deževja vsrka globoko obdelana zemlja večje količine vode, ki se naberejo v spodnji nepropustni plasti. Suša takšnim zemljiščem mnogo manj škoduje, kot pa plitvo obdelanim. Poleg tega pa imajo rastline na razpolago tudi večje količine hranilnih snovi, kar je gotovo velikega pomena; pridelki so vsled tega večji.

Kjerkoli je zemlja dovolj močna in količkaj prikladna za globokejšo oranje, je priporočljivo, da se istega poslužujemo. Za okopanine moramo orati vsaj 20 do 30 cm, za razna jara žita pa 15 do 22 globoko.

Pri vsem tem pa je treba vedeti, da je najboljši način oranja na ravno oziroma na široke kraje, nikakor pa ne oranje na ozke kraje.

Dejstvo je, da moramo dati v večini slučajev prednost oranju na ravno. Oranje na ozke kraje je opravičeno le tamkaj, kjer je rodovitna plast zemlje zelo tanka, tako da nakopičimo dovolj prsti, ako hočemo, da si bodo mogle poiskati rastline potrebne množine hranilnih snovi; poleg tega tudi na težki in mokri zemlji, iz katere v tem slučaju lažje izhlapeva preobilna vlaga. V vseh drugih slučajih pa je oranje na ozke kraje brezsmiselno in brezpomembno ter je pač ostarek starokopitnega kmetovanja. Če orjemo zemljo na ozke kraje, ostane nad njimi po nepotrebnem mnogo neplodne zemlje, na kateri raste in se razmnožuje škodljivi plevel, kateri črpa rastlinske hranilne snovi in vlago na škodo koristnih kmetijskih rastlin. Gnojenje, zaoravanje gnoja, setev, obdelovanje zemlje, kakor tudi spravlanje pridelkov, je na takih zapleveljenih njivah zelo težavno. Poleg tega pa moramo vpoštevati tudi to, da rastline, katere rastejo na pobočju in v razorih ne dobe zadosti svetlobe, vsled česar vidno zaostajajo v razvoju. Pa tudi mnogo vode se nabere v razorih, katera zelo škodljivo vpliva na rastline. Ta starokopiten način oranja, moramo zato, kjerkoli je to mogoče, opustiti.

Na podlagi vsega zgoraj povedanega, si lahko napravi vsakdo jasno sliko, kako veliko koristi nam nudi jesensko oranje, zlasti pa še tedaj, ako orjemo zadosti globoko. Kdor ne more preorati vseh njiv, naj jih preorje v jeseni za poizkušnjo vsaj nekaj in prepričal se bo o uspehu jesenskega oranja. Če tega do sedaj še nismo storili, moramo takoj na delo, da nas ne prehiti slabo vreme ali pa zima. C.

Važnost travnikov in njihovo oskrbovanje

Od fosfatnih gnojil uporabljamo za jesensko gnojenje travnikov Thomasovo žlindro. Z njo dosežemo navadno prav lepe uspehe in to največkrat vsled tega, ker vsebuje precej apna. Učinkuje tem boljše, čim drobneje je zmlata. Deluje pa bolj počasi, ker je njena fosforna kislina težje topljiva in zato rastlini ni tako hitro dostopna — Posebno dobro se obnese na lahkih peščenih zemljah, ker se v njih hitro razkrajajo. Prav tako je dober njen učinek na močvirnatih zemljah; ta-

ka zemljišča so navadno kislila in za pravi razvoj rastlin dosti neugodna. Apno pa, ki se nahaja v Thomasovi žlindri, veže te kisline in jih napravi neškodljive. Za to pa potrebujemo približno 200—400 kilogramov Thomasove žlindre. Če so travniki zanemarjeni in izčrpani, ker jih nismo že več let gnojili, bi bilo treba vzeti še večje količine. — To pa je v današnjih časih težavno in zato se moramo zadovoljiti z manjšimi obroki tega važnega gnojila.

V zadnjih letih uporabljajo za gnojenje travnikov in prav tako za gnojenje lucerne fosfat, kateri je sorazmerno dosti poceni gnojilo. Marsikdo ne more kupiti niti Thomasove žilindre, pa tudi ne superfostata, ker se mu zdita ti dve gnojili predragi. Če tega ne zmoremo, se odločimo vsaj za fosfat, ki je še najcenejše od vseh fosfatnih gnojil. Našim zemljiščem primanjkuje v največji meri ravno fosforne kisline; zato je zemlja za gnojenje s fosfatnimi gnojili zelo hvaležna, kar nam poplača z obilnimi pridelki.

Kot tretje gnojilo potrebujemo kalijevo sol. Najmočnejše moramo gnojiti s kalijem lahko peščeno zemljo; na takih zemljiščih se kalijevo gnojilo vedno dobro izplača. Ilovnata zemlja in ostala težka zemlja pa potrebujejo manj kalijevih gnojil, ker vsebujejo že itak nekaj kalija.

Za t ha površine potrebujemo kakih 150—200 kg kalijeve soli. Vsa navedena gnojila, t. j. apneni dušik, Thomasovo žilindro in kalijevo sol prav lahko zmešamo tik pred uporabo v pravem medsebojnem razmerju; tako napravljeno zmes moramo takoj raztrositi in to čim bolj enakomerno, ker drugače se strdi ali pa okameni. Takoj v prvem letu pravega učinka gnojenja navadno niti ne opazimo; zlasti rado se to dogodi na takih travnikih, ki jih že več let nismo gnojili ali pa samo malo. — Zato se morajo rastline najprvo nekoliko odpomoči in šele potem je uspeh viden.

Pri vsem tem pa ne smemo nikdar prezreti prepotrebne apna kot izbornega travnega gnojila. — Še najbolj praktično je, da se poslužujemo apnenega prahu; katerega dobimo že pripravljenega za uporabo ali pa ga sami pripravimo. — Najlepše se razpusti apno, ako ga tedaj, ko ga pripeljemo iz apnenice, zložimo v kupe in pokrijemo z zemljo. Po preteku kakih štirinajst dni se razpusti v prah, nakar ga raztrosimo po travniku. Vsaj vsakih sedem let pognojimo travnik enkrat dobro z apnom. Vzeti pa ga moramo takrat nekoliko več, in sicer vsaj kakih 30 meterskih stotov na t ha.

Kako naj gnojimo, da bo način gnojenja vedno pravilen, je zelo težko reči; odvisno je to od mnogih okolnosti, v glavnem pa od stanja travnikov samih. Če so travniki močvirni in kisli, še tako obilno gnojenje prav nič ne zaleže. Gnojila imajo dober učinek edino tedaj, ako je zemljišče v te svrhe dobro pripravljeno. Zem-

lja ne sme biti preveč mokra, pa tudi ne preveč suha. V suhih zemljah se gnojila slabo topijo in tako ne morejo priti v polni meri do učinka; ako pa je zemljišče mokro, je premalo zračno in v takih se nekatera gnojila zelo težko razkrajajo. — Če so pa zemljišča pravilno obdelana, umetna gnojila zelo dobro izkoristijo.

Gledati moramo predvsem na to, da pridelamo zadostne količine krepke krme. Zato moramo gnojiti travnike s primernimi količinami dušičnatih gnojil; v jeseni z apnenim dušikom, spomladi pa s čilskim solitrom. Če gnojimo travo v zadostni meri z dušikom, jo lahko tudi zgodaj kosimo; taka mlada trava vsebuje mnogo beljakovin in ima enako hranilno vrednost kakor druga močna krmila.

Pri gnojenju z umetnimi gnojili moramo biti previdni in točno poučeni, katera smemo mešati med seboj in katerih ne. Zato je najbolj vprašati preje za nasvet kmetijskega strokovnjaka in pa izkušene ljudi. Vedno pa se je treba držati načela, da se poslužujemo v prvi vrsti domačih gnojil, umetnih gnojil pa samo kot dodatek.

Mnogokrat imamo priliko videti travnike, ki bi se dali z majhnimi stroški izboljšati. Travniki v dolinah so večinoma močvirni, vsi pa več ali manj porasli z mahom. Gorski travniki pa so navadno zarasli z grmovjem, tako da od velikega dela površine nimamo nobene koristi. — Prav lahko bi samo z nekaj pridnosti in dobre volje dosegli mnogo lepše pridelke krme.

V bodoče moramo posvetiti oskrbovanju travnikov več pažnje, kot pa dosedaj. Glavni namen našega kmetovalca mora biti ta, da pridelava čim več dobre krme in tako pomnoži število živine. Konec.

Sirota, M. I. B. Vzeli ste k sebi 9 letno siroto iz usmiljenja. Sedaj je stara 21 let pa vprašate, od katerega leta ji morate dati plačo kot služkinji in če smete zaračunati obleko, ki ste jo ji kupovali in sploh dano oskrbo. Da ne bo prišlo med vama do pravde, skušajte zadevo urediti pravično in pošteno. Mi ne poznamo razmer, ne vemo, kakšna dela in kako jih je opravila. Preračunajte, koliko bi znašala v vašem kraju v zadnjih 3 letih plača za služkinjo in od tega odštejte, kar ste dali dekletu v blagu, kar sicer služkinja ne dobi, in to bi bila po našem mnenju nekaka nagrada z asiroto. Za v bodoče pa se kar vnaprej zmenite glede plače, da si bosta oba na jasnem.

V KRALJESTVU GOSPODINJE

KUHINJA

Makaroni z gobami. V slani vodi skuham deset dkg za prst na dolgo zlomljenih makaronov. Ko so makaroni mehki, jih odcedim in operem v mrzli vodi. Potem jih stresem v globoko kozico ter polijem s polno žlico razbeljenega surovega masla ali z mastjo. Površino makaronov popolnoma pokrijem z dušenimi gobami. Gobe pripravim takole: Ako so sveže, jih narežem na listke in poparim s kropom ter osvežim z mrzlo vodo. Suhe prekuham in splakujem toliko časa, da je voda čista. V kozici razbelim žlico dobrega olja in ravnatoliko surovega masla. Za duh pridenem strok sesekljanega ali strtega česna, malo drobno zrezane čebule in zelenega peteršilja. Potem priložim gobe, osohim in malo poparim. Gobe dušim pokrite četrť ure. Da se med dušenjem ne prismode, jim prilijem eno ali dve žlici kropa ali juhe. Ako po vrhu potresem parmezan sir, še jed znatno izboljša. Jed dam na mizo s kisló repo ali zeljem ali s kako solato.

Koroški žlikrofi. Najprej naravam testo tako kot za rezance, le malo mehkeje. Za pol litra moke rabim dvoje jaje in dve do tri žlice vode. Ko je testo nekaj časa počivalo, ga razvaljam in pokladam po njem kupček za kupčkom, za prst narazen, sledeči nadev: V vroči vodi oprano in z mrzlo vodo osveženo kašo skuham prav gosto na mleku. Ko je kaša kuhana, jo stresem v skledo, da se nekoliko ohladi. Med ohlajeno kašo primešam na drobne kocke zrezane žemljice ali kruh, žlico ali dve kisle smetane, dve žlici zribanega kravjega sira, malo sesekljanega zelenega peteršilja ali drobnjaka in malo soli. Ko je dobro zmešano, pokladam po testu. Kupčke zakrijem s testom in ob nadevu pritisnem s prsti, da se oba testa sprimeta. z zobčastim kolescem obrežem testo na okroglo. Žlikrofe kuham o obilni slani vodi dvanajst do petnajst minut. Kuhane žlikrofe pobерem iz kroga, zložim na krožnik in zabelim s surovim maslom ali mastjo, v kateri sem zarumenila drobtinice. Žlikrofe dam kot samostojno jed na mizo

Drug način koroških žlikrofov. Razložek je v tem, da mesto kruha prideženo drobno sesekljané skuhane suhe kruške in

da se kaša skuha na hruškovi odcejenki in da pridev smetane izostane, pač pa se primeša mesto kruha pest drobtin. Vse drugo ostane kakor zgoraj opisano.

Pečene kocke z marmelado. Testo zgnetem iz 25 dkg moke, ravno toliko surovega masla, štirinajst dkg drobno zrezanih mandeljev, petih dkg sladkorja, malo limoninih lupinic in enega rumenjaka. Pognete-no testo razvaljam za prst na debelo. Potem ga denem na pomazano pekačo in počasi pečem v neprevročí pečici. Potem testo zrežem še gorko na četverkotnike in namažem vsakega drugega z marmelado. Potem zložim po dva in dva skupaj.

Kmetijski nasveti

Ali je krompir dober za krmljenje konj? V splošnem ni krompir primerno krmilo za konje, ker obsega pre malo hranilnih snovi in ne daje konjem tiste moči in vztrajnosti, kakršno opažamo po krmljenju z ovsem. Če hranimo konje s krompirjem, se sicer rede, postanejo pa za delo manj sposobni, ker se prehitro utrudijo in se poleg tega tudi močno potijo. Nikakor pa ne smemo krompir, če ga pokladamo v primerni množini, kot krmilo za konje popolnoma zavreči. Pokladamo ga seveda surovega in kot tak je zelo sočnat in draži delovanje želodčnih in črevesnih žlez, katere proizvajajo vsled tega večje množine za prebavljanje potrebnih sokov. Poleg tega more deloma nadomestiti tudi oves. Pokladati pa moramo krompir skupno s senom in rezanico. Da je primeren za hranjenje, ga moramo najprvo očistiti od prsti in nato dobro oprati. Preden ga krmimo, ga moramo razrezati in zmešati z ostalo krmo. Nikdar ga ne smemo narezati v večjih količinah, katere naj bi služile za daljšo dobo, ker je zelo podvržen plesnobi, katera je živalskemu telesu tako škodljiva. Odraslim konjem pokladamo lahko dnevno 4—6 kg surovega in drobno razrezanega krompirja. Gotovo pa je, da moramo konje le polagoma navaditi na to količino. Prve dni jim damo samo majhno količino, katero potem od dneva do dneva zvišujemo.

Naročajte »Domoljuba«!

GOSPODARSKE VESTI

DENAR

g Ljubljanska denarna borza. Devizni promet na ljubljanski borzi v zadnjem tednu je bil srednje živahen ter je znašal blizu 4 milj. din; v primeri s prejšnjimi tedni 3.9 milj. 2.7 4.9 in 6.9 milj. din. Vidi se, da je v zadnji dobi precej uvoza in izvoza. V zasebnem prometu so plačevali inozemske vrednote povprečno po naslednjih cenah: Angleški funt 241.50 din, ameriški dolar 49.30 din, holandski gold 23.52 din, nemška marka 14.20 din, švic. frank 11.32 din, avstr. šiling 8.67 din, italijanska lira 2.65 din, francoski frank 2.29 din, grški boni 32 par. Uradni tečaji s primom so pa povprečno beležili: Angleški funt 212.69 din, ameriški dolar 43.21 din, holandski goldinar 23.52 din, nemška marka 17.50 din, švicarski frank 10 din, belgijski belga 7.36 din, italijanska lira 2.29 din, francoski frank 2.02 din, češka krona 1.45

ŽIVINA

g Ljubljanski živinski sejem 18. t. m. Ta živinski sejem je bil slabo založen z živino, boljše s prašiči, ki pa so se slabo prodajali. Prigon je znašal 121 konj, 61 volov, 37 krav, 15 telet in 223 prašičkov za rejo. Odprodanih pa je bilo 30 konj za izvoz na Dunaj, 24 volov, 20 krav, 10 telet in 96 prašičkov za rejo. Cene so v glavnem ostale neizpremenjene ter so znašale za 1 kg žive teže: voli I. vrste 4.75 do 5.25 din, II. vrste 4 do 4.50 din, III. vrste 3.25 do 3.75 din, krave debele 3 do 4 din, klobasariče 2 do 3 din, teleta 6 do 7.50 din. Konji so dosegli ceno 400 do 650 din eden, prašički za rejo po 6 tednov stari 100 din, 10 tednov stari okoli 200 din eden.

g Živinske sejem v Kranju 2. novembra. Cene živini so bile sledeče: voli I. vrste 5 Din, II. vrste 4.50 Din, III. vrste 4 Din; telice I. vrste 5 Din, II. vrste 4.50 dinarjev, III. vrste 4 Din; krave I. vrste 4.50 Din, II. vrste 4 Din, III. vrste 3.50 Din; teleta I. vrste 7.50 Din, II. vrste 7 Din; prašiči špeharji 9.50 Din, prašiči pršutarji 9 Din za 1 kg žive teže.

g Mariborski prašičji sejem 20. nov. Na ta prašičji sejem je bilo pripeljanih 216 prašičev, ki so jih prodajali po naslednjih cenah: mladi prašiči 5 do 6 tednov stari po 60 do 100 din eden, 7 do 9 tednov 120 do 150 din, 3 do 4 mesece 165 do 225 din, 5 do 7 mesecev 240 do 335 din,

8 do 10 mesecev 360 do 550 din, 1 leto stari 570 do 900 din. 1 kg žive teže 5.50 do 7 din, mrtve teže po 7.50 do 10.50 din.

g Ptujski živinski sejem 17. t. m. Na ta sejem je bilo prignane mnogo živine in sicer: 53 volov, 472 krav, 18 bikov, 47 juncev, 75 telic in 134 konj, skupaj 799 glav živine. Kupčija je bila srednja; prodanih je bilo 28 volov, 127 krav, 9 bikov, 7 juncev, 44 telic in 25 konj. Cene za kilogram žive teže so bile naslednje: voli 3.50 do 4.25 din, krave 1.50 do 3.75 din, biki 2.50 do 3.25 din, junci 2.50 do 3.50 din, telice 3 do 4.50 din. Konje so prodajali po kakovosti od 600 do 3800 din enega, žrebeta od 900 do 1800 din. Konji za klobase po 2 din kg žive teže in od teh sta dva vagona šla v Avstrijo.

g Izvoz živine v Italijo. Izvoz naše živine v Italijo skozi Sušak in Reko se je začel 17. oktobra. V istem mesecu smo izvozili skozi Reko 636 goved, 265 živih ter 122 zaklanih telet ter 304 žive prašiče. — V mesecu oktobru je Madjarska izvozila skozi Reko 1482 goved. Odkar pa je Italija začela kupovati pri nas, pada madjarski izvoz v Italijo, ki je znašal septembra 170 vagonov, oktobra pa le še 75 vagonov.

CENE

g Žitni trg. Na žitnem tržišču se promet razvija srednje živahno; največ nakupov za izvoz je od strani Prizada. Naš izvoz pšenice je znašal od 1. avgusta do 14. novembra 22.405 vagonov, od tega največ v Nemčijo, Italijo in Grčijo. Tudi Švica se zanima za našo pšenico, hoče jo pa plačati v kliringu. Na žitni borzi v Somboru beležijo naslednje cene za 100 kg blaga naloženega v vagona na naklad. postaji: Pšenica bačka in banatska 153 do 155 din, sremska 154 do 156 din, slavonska 155 do 157 din, bačka ladja Begej 163 do 165 din, potiska šlep 163 do 165 din; oves bački, sremski, slavonski 102 do 104 din; rž bačka 116 do 118 din; ječmen bački, sremski 63 do 64 kg 106 do 108 din, bački pomladni 67 do 68 kg 130 do 135 din, koruza bačka 98 do 100 din, bačka novasušena 84 do 86 din, bačka nova 75 do 77 din. Otrobi bački 82 do 84 din. Fižol bački 195 do 205 din. Cene še niso popolnoma ustaljene.

V VSAKO HIŠO „DOMOLJUBA“

PRAVNI NASVETI

Takse za sprejem v domovinsko zvezo. M. T. Po uredbi o občinskih taksah sme občina zahtevati za prostovoljen sprejem tuzemca v domovinsko zvezo od 100 do 500 dinarjev. Za zagotovitev sprejema inozemca v domovinsko zvezo pa sme zahtevati od 100 do 1000 dinarjev takse. Če nasledujejo prostovoljno sprejetega tuzemca ali inozemca, kateremu se je zagotovil sprejem v domovinsko zvezo, obenem v domovinski pravici druge osebe (žena, nepolnoletni otroci) ne sme skupna rodbinska taksa presegati štirikratne, za eno osebo določene takse. Če inozemec, kateremu se je zagotovil sprejem v domovinsko zvezo, ne dobi jugoslovanskega državljanstva, se mu mora plačana taksa vrniti.

Kaznovanje občinskih odbornikov, ki delajo nemir. M. R. Zupan sme kaznovati z opominom poedine odbornike, ki se ne pokoravajo njegovim odredbam, izdanim zaradi reda, dostojanstva in nemotenega dela pri seji. Če ostane opomin brez uspeha, sme izreči odbor na županov predlog denarno kazen do 350 dinarjev v korist občine. Če onemogoča vedenje odbornika še nadalje odborovo delo, ga more odbor izključiti od te seje.

Odpadki od obtesanega lesa. N. F. V. Svoji vžitkarici morate med drugim vsako leto spraviti iz gozda na njeno odredbo 50 kubičnih čevljev lesa, istega obtesani v trame in speljati na od nje odkazan prostor. Vprašate, komu pripadajo odpadki od tega obtesanega lesa. — Če nimate glede teh odpadkov posebnega dogovora s prevžitkarico, potem so ti odpadki last vžitkarice in ona ž njimi lahko razpolaga tako kakor s travmi.

Kdaj je treba posojilo vrniti. J. Z. S. V. Pred dvema letoma vam je sosed posodil 500 dinarjev. Takrat ni bilo nobenega povelja in ni bil določen noben rok glede vračila, pač pa je sosed rekel, da mu boste vrnili, kadar boste imeli in kadar boste hoteli. Sedaj sosed terja povračilo dolga v osmih dneh, sicer grozi, da vas bo tožil. Ker ste brez premoženja vprašate, če vam sosed kaj more. — Ker ni bil rok za plačilo na noben način določen, ste dolžni znesek poravnati, čim vas je sosed opominjal. Od tega dne ima sosed tudi pravico zahtevati zakonite 5% obresti, čeprav za posojilo niso bile obresti dogovorjene. Sosed vas sme tožiti in bo sodišče v slučaju potrebe tožnika zaslišalo pod prisego, ker ni bilo nobenih prič. Plačati boste morali dolg v obrestni in pravne stroške. Če sedaj nimate premoženja, ni izključeno, da imate ali pa boste imeli kje kaj zaslužnega in bo to lahko sosed dal zarubiti za svoj dolg, ki bo z izvršilnimi stroški gotovo še naraščal. Ker je gotovo, da bo sosed končno le prisilno

izterjal od vas svoj dolg, vam v vašem interesu svetujemo, da se s sosedom takoj zmeinite, da mu boste v obrokih dolg odplačevali in si na ta način priluanite pravdne in izvršilne stroške.

Razveljavljenje kupne pogodbe. A. H. T. Z ženo ste imeli skupno posestvo. Ker sta oba stara, bolehnata in brez otrok, sta hotela posestvo izročiti nekemu fantu, ki je imel nekaj lastnega premoženja in ki bi vam dajal dosmrten prevžitek: Pogodbo ste napravili pri notarju. Ko je bilo posestvo prepisano na fanta, se je pa ta premislil in posestvo prodal drugemu, ki nima premoženja, pač pa precej družine, ki pa ne bi mogli živeti skupaj z vami, ker je hiša premajhna. Zato hočete, da se pogodba razveljavi, ker od sedanjega kupca posestva ne morete pričakovati, da bi vam dajal zgovorjeni prevžitek. — Če se niste v pogodbi s fantom izrecno dogovorili, da ne bo smel prodati posestva, vsaj dokler vidva živita, ne morete sploh ugovarjati fantu, ko je posestvo prodal, niti od njega zahtevati kake odškodnine. Po našem mnenju je negotovo, da bi se pogodba radi zmote razveljavila: kupec je pač dolžan dajati vam dogovorjeni in vknjiženi prevžitek. Na morebitno spremembo v osebi kupca ste pa morali že prej misliti, kajti tudi fant bi se lahko oženil ali bi umrl in bi posestvo dobili njegovi dediči, ki bi bili vam zavezani dajati prevžitek.

Dolg za prodano posestvo. M. Z. St. Pred tremi leti je vaš mož prodal posestvo v upanju, da bo na starost lažje živel od denarja kot od posestva. Mož je umrl in vam zapustil, da iztirjate ostanek kupnine. Kupec je popreje vse obljubljal, da bo dal denar takoj ob prepisu in zato zahteval, da se v pogodbi napiše, da je kupnina že plačana. Vaš mož je becedam verjel in se je res zapisalo v pogodbi, da je vse plačano, čeprav ni bilo. Sedaj se kupec izgovarja na zaščito in ne da niti obresti. — Svetujemo vam, da kupca tožite na plačilo ostanka kupnine. Ker ste nad 80 let stari, si najbrže misli, da ne boste šli k sodišču. Saj niti treba ni. Vi lahko pooblastite kakega znanca, ki bo vse potrebno pri sodišču napravil, tako, da boste morali iti le enkrat na sodišče, ko boste zaslišani. Za ta dolg, ki je nastal leta 1933, kupec ne more biti zaščiten po uredbi o zaščiti kmetov.

Izgubljena pravda. F. S. D. Sodišče ni vezano na število prič. Samo zato, ker je bilo »vashi« prič več, kakor nasprotnikovih, ni dolžno verjeti »vashi« pričam. Sodišče oceni po svobodnem prepričanju ektrno upoštevajoč uspeh celokupne razprave in izvedenih dokazov; ali je smatrati navedbe strank za resnične ali ne. Ako mislite, da je kakšna priča krivo pričala t. j. da je vedoma govorila neresnico in se ji bo dalo to dokazati, jo lahko prijavite državnemu tožilstvu. Takse za prijavo ne bo treba plačati.